

Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ, Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΜΕΙΣ.

Γράφει ο Δρ Νικόλαος Β. Πετρουλάκης

Οι κατακτήσεις της επιστήμης και της τεχνικής έχουν προχωρήσει σε αφάνταστο σημείο. Ποτέ δεν ήταν τόσο έντονη, αλλά και τόσο δικαιολογημένη η διαπίστωση πως ζούμε σε μια περίοδο αναστάτωσης χωρίς προηγούμενο. Η αναστάτωση αυτή γίνεται πιο έντονη εξ αιτίας της οικονομικής κρίσης. που ταλαιπωρεί τις μεγάλες ανθρώπινες μάζες σε όλα τα πλάτη και μήκη του πλανήτη μας., αλλού περισσότερο και αλλού λιγότερο.. Ζούμε όλοι μας σε μια κατάσταση για την οποία μιλούν αινιγματικά και οι αρχαιότεροι μύθοι. Μέσα σε ένα διάστημα λίγων δεκαετιών είδαμε να μεταβάλλονται η ιστορική πραγματικότητα και η όψη του κόσμου. Οι δεκαετίες αντικατέστησαν τις χιλιετίες και βρισκόμαστε τώρα. στο σημείο εκείνο όπου οι κατακτήσεις της επιστήμης και της τεχνικής,, σε μια μόνο μέρα, ισοδυναμούν με τις κατακτήσεις και αλλαγές χιλιετιών του παρελθόντος. Τα σημερινά επιτεύγματα φαίνονταν πριν από λίγα χρόνια θέματα για μυθιστόρημα. Είναι δυνατό να διατυπώσουμε κρίσεις και υποθέσεις για τα επιτεύγματα του μέλλοντος;. Η πραγματικότητα αυτή θα είναι σύμφωνη με τις προβλέψεις μας ; Μπορούμε να δεχτούμε την αρχή της νομοτέλειας, τον ντετερμινισμό που υποστήριξε ο Αϊνστάιν; Μήπως όμως αυτό θα είναι επικίνδυνο. αφού σήμερα,, όπως υποστηρίζεται από πολλούς, δεν μπορεί να υπάρξει νομοτέλεια, ούτε στον μικρόκοσμο, ούτε μακρόκοσμο; Και αν πάρουμε το άλλο μεγάλο πρόβλημα των τελευταίων χρόνων, την οικονομική κρίση και διαβάσουμε τις οικονομικές στήλες των εφημερίδων ή ακούσουμε δηλώσεις ειδικών, θα δούμε τη διαφορά οικονομικής πολιτικής και τη διατύπωση πολλών θεωριών – για την έκταση και τις συνέπειες του « κουρέματος» για παράδειγμα .-, Οι πολλές και διάφορες αυτές δηλώσεις και τα δημοσιεύματα των οικονομολόγων μας προξενούν αγωνία και σύγχυση .Προχωρούμε λοιπόν με τα μάτια κλειστά σε μια γη που παρασύρεται από αδέσποτα ρεύματα.

Στα παλιά χρόνια υπήρχε η ενότητα στη γνώση. Ο κόσμος ο παλιός ήταν ενωμένος, απέραντος κόσμος, που τον φώτιζε μια ενιαία λογική. Σήμερα όμως έχουμε τις διάφορες έρευνες να παρακολουθεί η μια την άλλη, σε σημείο ώστε κάθε μια απ' αυτές να έχει εμπλακεί σε ένα αντικείμενο που οδηγείται, συνήθως από το δικό του ή συγγενικό φως.. Είναι κλεισμένη σε ένα όρυγμα βαθύ, όπου δε φθάνει η φωνή των άλλων.. Η ολοένα βαθύτερη ειδίκευση ή εξειδίκευση ή υπερειδίκευση, απομακρύνει συνεχώς από κάθε ολοκληρωμένη εικόνα του πραγματικού. Τον ένα και ενιαίο κόσμο διαδέχονται πολλοί και διάφοροι κόσμοι. Το πνεύμα έπαψε να είναι μια ενιαία ενότητα. Η ειδίκευση και υπερειδίκευση βοηθούν ασφαλώς στην πρόοδο της επιστήμης και της τεχνικής, αλλά η στάση αυτή των ερευνητών διασπά την ενότητα της ανθρώπινης δράσης και αντίδρασης. Για το λόγο αυτό οι επιστήμονες ανθρωπιστές των χρόνων μας ομιλούν για κρίση της εποχής μας.. Είναι αυτό αλήθεια; Ζούμε σε εποχή ακμής ή σε εποχή παρακμής; Τα επιτεύγματα της επιστήμης και της τεχνικής, του τεχνικού πολιτισμού μας, που μας χάρισαν τρία αγαθά την υγεία, την άνεση και την επικοινωνία, είναι ασφαλώς δείγμα ακμής. Από το άλλο μέρος,

όμως, η διάσπαση της επιστημονικής ενότητας, η εξαφάνιση αξιών- βλέπε το παράδειγμα της δίχρονης Κινέζας που έμενε σοβαρά τραυματισμένη από τροχαίο στο δρόμο και κανείς δεν την μάζευε- η περιφρόνηση του συναισθήματος, ο κοινωνικός μισοανθρωπισμός, η εμφάνιση εφήμερων ιδανικών στη νεολαία,, η ανάπτυξη .κούφιων ενδιαφερόντων σε μικρούς και μεγάλους, η περιφρόνηση της δυστυχίας, η πείνα, οι άστεγοι του δρόμου., οι αρρώστιες, που θερίζουν εκατομμύρια ανθρώπων, η ανεργία, η οποία δυστυχώς μαστίζει οικογένειες ολόκληρες και στη Χώρα μας, οι φυλετικές διακρίσεις, η σκληρότητα των Μεγάλων της γης για ανθρώπους που βρίσκονται σε δεινή οικονομική θέση- πάρτε τη δική μας περίπτωση - και τόσα άλλα δεινά που καταταυρανούν τις ανθρώπινες κοινωνίες ιδίως των πόλεων και μεγαλουπόλεων, είναι δείγμα ακμής ή παρακμής;

Είναι αλήθεια πως μερικά από τα μελανά αυτά σημάδια υπήρχαν και σε άλλες εποχές, αλλά τότε δεν υπήρχε η σημερινή πρόοδος. Η πραγματικότητα αυτή . χωρίς αμφιβολία, μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως διανύουμε κάποια μορφή παρακμής,. Μέσα στα επιτεύγματα του πολιτισμού μας το κακό υποβόσκει και η κοινωνία κινδυνεύει. Εκείνο που οι λαοί ζητούν σήμερα είναι η σύνεση.. Η σύνεση στον επιστήμονα που παράγει και διαχειρίζεται τις τύχες του κόσμου. Σύνεση στον πολιτικό Ηγέτη, που κρατά στα χέρια του τη ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων, .Σύνεση στον εκπαιδευτικό που παιδαγωγεί, στον παραγωγό που παράγει, στον έμπορο, που εμπορεύεται τα αγαθά της παραγωγής, στον κάθε εργαζόμενο που προσφέρει με τη δουλειά του, στον καθένα που διαχειρίζεται το δημόσιο πλούτο αλλά κυρίως στον οικονομολόγο, που ως πολιτικός ηγέτης καθορίζει τον τρόπο ζωής των πολιτών. . Το τελευταίο αυτό μας καίει σήμερα.. Πού θα βρεθεί όμως η σύνεση αυτή; Η απάντηση είναι μία. Η επιστροφή του ανθρώπου στον ανθρωπισμό του. Ο ανθρωπισμός (Humanity).που υπάρχει μόνο στα δίποδα ομιλούντα και σκεπτόμενα πλάσματα, που έχουν το ωραίο όνομα «άνθρωποι», είναι η υπέροχη εκείνη ιδιότητα, που μας ξεχωρίζει από τα λοιπά έμβια όντα,. Είναι εκείνο το «κάτι τί», που ενώνει όλους τους ανθρώπους ανεξάρτητα από χρώμα δέρματος, θρησκεία, γλώσσα, εθνικότητα και φύλο. Με τη δύναμη του ανθρωπισμού μπορούμε να εννοήσομε ο ένας τον άλλο, να χαρούμε τη χαρά του άλλου, να λυπηθούμε στη λύπη του άλλου., να εκτιμήσομε τα επιτεύγματα και τις αδυναμίες του άλλου, να σεβασθούμε τα δικαιώματά του και να εννοήσομε το μέγεθος των προβλημάτων του.

Δυστυχώς στην εποχή μας υπάρχει έλλειψη ανθρωπισμού. Τα επιτεύγματα της επιστήμης και της τεχνικής, οι σύγχρονες ανέσεις, το εφήμερο της ζωής, έχουν σκληρύνει το ανθρωπιστικό μας στοιχείο. Τι πρέπει να γίνει λοιπόν. για να αποφύγει ο κόσμος τις συνέπειες των παραλογισμών αυτών; Το φάρμακο είναι η επιστροφή στον ανθρωπισμό μας, που εν πολλοίς χάθηκε. Στο σημείο αυτό στρέφεται η προσπάθεια των λεγόμενων « ανθρωπιστών παιδαγωγών». Αφού το πρόβλημα των καιρών μας είναι ανθρωπιστικό, θα κερδίσομε τη ζωή μας μόνον αν οι άνθρωποι ξαναβρούν την ανθρωπιά τους. Πώς θα γίνει όμως ο εξανθρωπισμός αυτός; Η σχολική και ακαδημαϊκή έδρα, το βήμα των ομιλητών, στις αίθουσες διαλέξεων, πολλά έχουν να προσφέρουν. Χρειάζεται όμως και κάτι παραπάνω και αυτό είναι η σπουδή των ανθρωπιστικών μαθημάτων Ο επιστήμονας, που με την υπερειδίκευσή του επί χρόνια ασχολείται μόνο με το αντικείμενό των ερευνών του, κινδυνεύει να απομονωθεί και να μη γνωρίζει τα προβλήματα, που αφορούν τη ζωή των συνανθρώπων του. Το ίδιο και ο κάθε εργαζόμενος που έχει κλεισθεί στο στενό χώρο του

επαγγέλματός του ή του λειτουργήματός του. Αυτό το συναντούμε στις κοινωνικές συναναστροφές, όταν οι άνθρωποι του ίδιου αντικειμένου συζητούν μόνο σχετικά με το επάγγελμά τους θέματα και αδιαφορούν για τους λοιπούς της συντροφιάς τους, που ακούν άφωνοι τους γιατρούς για παράδειγμα να συζητούν τα ιατρικά τους, τους δασκάλους τα σχολικά τους, τους οικονομολόγους τα οικονομικά, τους εμπόρους την κίνηση του εμπορίου κλπ. Λείπει δηλαδή κάτι το κοινό που είναι δυνατό να ενδιαφέρει όλους τους ανθρώπους μιας συντροφιάς που πρέπει να συμμετέχουν ενεργώς στη συζήτηση, για να ζωηρέψει η συντροφιά και να ενισχυθεί η κοινωνικότητα. Υπάρχουν θέματα που μπορεί να αντιμετωπίσει ο κάθε άνθρωπος, ανεξάρτητα από το επάγγελμά του; Ασφαλώς ναι. Και αυτό συμβαίνει όταν συζητούνται θέματα, που μας δίνουν οι ανθρωπιστικές σπουδές. Ο κάθε ένας εργαζόμενος πρέπει να βρίσκει ευκαιρίες να φεύγει από το στενό περιβάλλον της δουλειάς του και να ασχοληθεί με την ανθρώπινη δημιουργία στη σφαίρα του στοχασμού, στη φιλοσοφία, στην τέχνη, στη λογοτεχνία, στην ιστορία στη θεολογία, και σε κάθε αντικείμενο της μεταφυσικής. Έτσι θα βρει την ευκαιρία να μελετήσει το ανθρώπινο συναίσθημα, τη φιλοσοφική σκέψη, την καλλιτεχνική δημιουργία, να γνωρίσει σκιρτήματα φαντασίας, ευγένειας, σκέψης, ιδανικών, να πετάξει σε πνευματικά στερεώματα, να εκτιμήσει τον ανθρώπινο μόχθο και την ανθρώπινη παραγωγή στη διάρκεια των αιώνων, να φιλοσοφήσει στις ανησυχίες των μεγάλων ανθρώπων του πνεύματος πάνω στα προβλήματα που έχουν σχέση με το Θεό, τον Άνθρωπο και το Σύμπαν, να ασχοληθεί με θέματα αξιών, να προσπαθήσει να επισημάνει τις κοινωνικές ανάγκες και τα προβλήματα των συνανθρώπων του και τέλος να στοχασθεί και ο ίδιος, ως άνθρωπος και να διατυπώσει τη φιλοσοφία της ζωής του. Οι ανθρωπιστικές σπουδές στη μορφή ενός διηγήματος του Παπαδιαμάντη ή μιας σελίδας του Καζαντζάκη, ή ενός ποιήματος του Παλαμά, μιας επίσκεψης στην πινακοθήκη, μιας παρακολούθησης συναυλίας, μιας συζήτησης πάνω στα μεγάλα προβλήματα της φιλοσοφίας, το θεολογικό, το κοσμολογικό και το ανθρωπιστικό, θα επιδράσουν στον ψυχρό επιστήμονα, στον κουρασμένο εργάτη, στον καθένα άνθρωπο της βιοπάλης, και θα ανασύρουν τις ευαίσθητες χορδές τους, ως ανθρώπων και θα τις κρούσουν αρμονικά.

Το συμπέρασμά μας από την παραπάνω ροή των σκέψεών μας είναι ότι το πρόβλημα της εποχής μας είναι κυρίως ανθρωπιστικό, και ως τέτοιο πρέπει να αντιμετωπίζεται.

Δρ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗΣ